

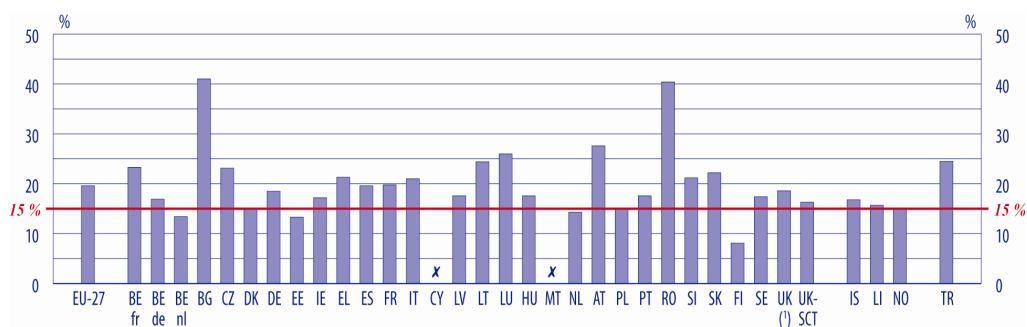
Poučevanje branja v Evropi: okoliščine, politika in praksa

Prvič vseevropska študija ponuja vsestransko sliko bralne pismenosti in identificira nekatere ključne dejavnike, ki vplivajo na dosežke bralnih zmožnosti otrok, starih od 3 do 15 let. Študija je usmerjena na štiri ključne teme: učne pristope, premagovanje bralnih težav, izobraževanje učiteljev in promocija branja izven šole. Vsako ključno temo raziskuje v luči rezultatov znanstvenih raziskav, zadnjih rezultatov mednarodnih raziskav in poglobljenega pregleda nacionalnih politik, programov in dobrih praks. Študijo je za Komisijo izdelalo omrežje Eurydice in zajema 31 držav (vseh članic EU, Islandije, Lihtenštajna, Norveške in Turčije).

Študija kaže, da medtem ko ima zdaj večina evropskih držav ustrezno politiko za promocijo pismenosti, pa pogosto manjka osredinjenost na najbolj ogrožene skupine z bralnimi težavami, kot so fantje, otroci iz socialno ogroženih družin in otrok priseljencev. Poročilo tudi pravi, da imajo le v nekaj državah na šolah specialiste za branje, ki pomagajo učiteljem in učencem.

V letu 2009 je imel bralne težave približno eden od petih 15-letnikov v Evropski uniji. Države EU so se zato dogovorile, da se do leta 2020 zniža delež slabih bralcev na manj kot 15 %. Samo v Belgiji (flamska skupnost), na Danskem, v Estoniji, Poljski, Finski in Norveški je bilo število učencev z nizkimi dosežki 15 % ali manj.

Odstotek 15-letnih učencev s nizkimi dosežki pri branju, 2009

Vir: OECD, PISA 2009 database.

Kaj je Eurydice?

Omrežje Eurydice zagotavlja informacije in analizira evropske izobraževalne sisteme in politike. V omrežje je povezanih 37 nacionalnih enot s sedežem v vseh 33 državah, ki so vključene v program EU Vseživljenjsko učenje (države članice EU, države EFTA, Hrvaška in Turčija). Izvršna agencija za izobraževanje, avdiovizualne vsebine in kulturo (EACEA) v Bruslju koordinira in vodi dejavnosti omrežja ter načrtuje študije in pripravlja različne spletne objave.

USTREZNE POLITIKE ZA POUČEVANJE BRANJA, SPREJETE V VEČINI EVROPSKIH DRŽAV

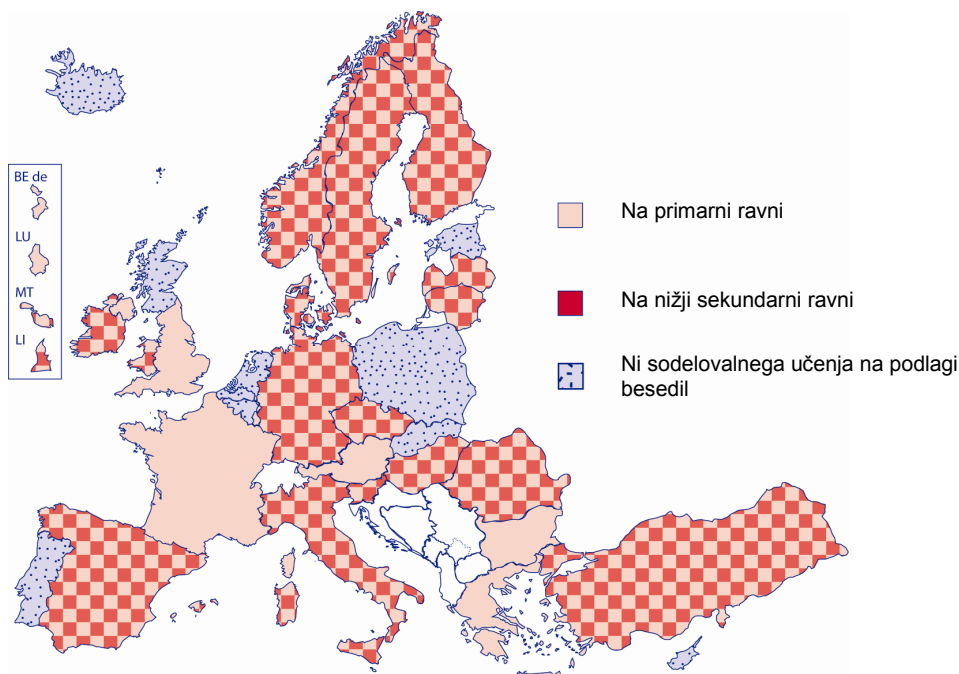
Oblikovalci politik so se odzvali na dokaze najnovejših raziskav o promociji bralnih zmožnosti. V zadnjih letih je bilo vloženega veliko truda za izboljšanje nacionalnih smernic in za promocijo najboljših pedagoških praks. Evropske države se zdaj običajno osredinjajo na postavitve temeljev za učenje branja v predšolski ravni, na povečevanje raznovrstnosti bralnih materialov in razvijanje motivacije za branje pri učencih.

Vendar pa ni enega pristopa, ki bi lahko ustrezal vsem. Raziskave močno podpirajo hkratno uporabo različnih strategij za izboljšanje bralnega razumevanja, na primer sklepanje (npr. spodbujanje učencev, da oblikujejo hipotezo na osnovi

prebranega) ali opazovanje razumevanja (na primer tako da preoblikujejo dele besedila s svojimi besedami ali ponovno preberejo nejasne odlomke). Sodelovalno učenje ob besedilih, ko se učence vzpodbuja, da berejo in razpravljajo o istem besedilu, lahko izboljša bralno razumevanje in koristi šibkim bralcem. Medtem ko ima večina držav določene cilje v zvezi z bralnim razumevanjem učencev, pa raznolike strategije niso vedno zajete v nacionalnih smernicah, posebej ne za nižje sekundarno izobraževanje.

Na splošno imajo povsod dobre nacionalne smernice in je treba zdaj pozornost preusmeriti na njihovo izvajanje.

Sodelovalno učenje ob besedilih v nacionalnih smernicah, primarna in nižja sekundarna raven, 2009/10

Vir: Eurydice.

Nedavne spremembe na predšolski ravni

Vsi evropski osrednji kurikuli za predšolsko raven vsebujejo učne cilje ali učne vsebine za razvijanje porajajoče se pismenosti. Nedavne reforme v petih evropskih državah še posebej poudarjajo izboljšanje zgodnje bralne zmožnosti:

- Na **Danskem** je od leta 2009 postalo obvezno tematsko področje celotnega kurikula 'Jezik in načini izražanja';
- V **Italiji** smernice za kurikulum na predšolski ravni in v prvem obdobju primarne ravni iz leta 2007 dajejo večji poudarek branju;
- V **Avstriji** je od septembra 2010 obiskovanje zadnjega leta vrtca obvezno za vse otroke. V tem letu imajo vsi otroci možnost, da sodelujejo v različnih predšolskih bralnih aktivnostih za vzpostavitev temeljev za nadaljnji razvoj na primarni ravni;
- Na **Portugalskem** sta bila v letu 2008 objavljena dva neobvezujoča dokumenta ('Raziskovanje pisnega jezika' ter 'Jezik in komunikacija'), namenjena učiteljem, da bi lahko v praksi udeležili programske smernice za predšolsko raven.

Vsi kurikuli za primarno in nižje sekundarno izobraževanje pripisujejo velik pomen promociji učenčevih interesov za branje in uživanje pri branju. Obstaja več načinov za doseganje tega cilja: sodelovalno učenje ob besedilih, ponudba različnih bralnih materialov, omogočanje, da učenci berejo, kar jim je všeč, in obiskovanje krajev ali ljudi, ki cenijo knjige; to so nekatere najbolj značilne metode, priporočene v literaturi in evropskih kurikulih.

Učencem lahko ponudimo branje istih besedil; da potem učenci delijo svoje bralne izkušnje, interpretacije in pomen. **Irski kurikulum**, na primer, določa, naj bodo učenci sposobni priporočiti knjige drugim in poskušajo priporočila dobiti tudi od drugih. Na **Finskem** in **Švedskem** se učiteljem svetuje, da učenci od zgodnjega otroštva sodelujejo v razpravah o skupnih literarnih izkušnjah in o posebnih značilnostih leposlovja.

MALO DRŽAV IMA NA ŠOLI SPECIALISTA ZA BRANJE KOT POMOČ UČITELJEM IN UČENCEM

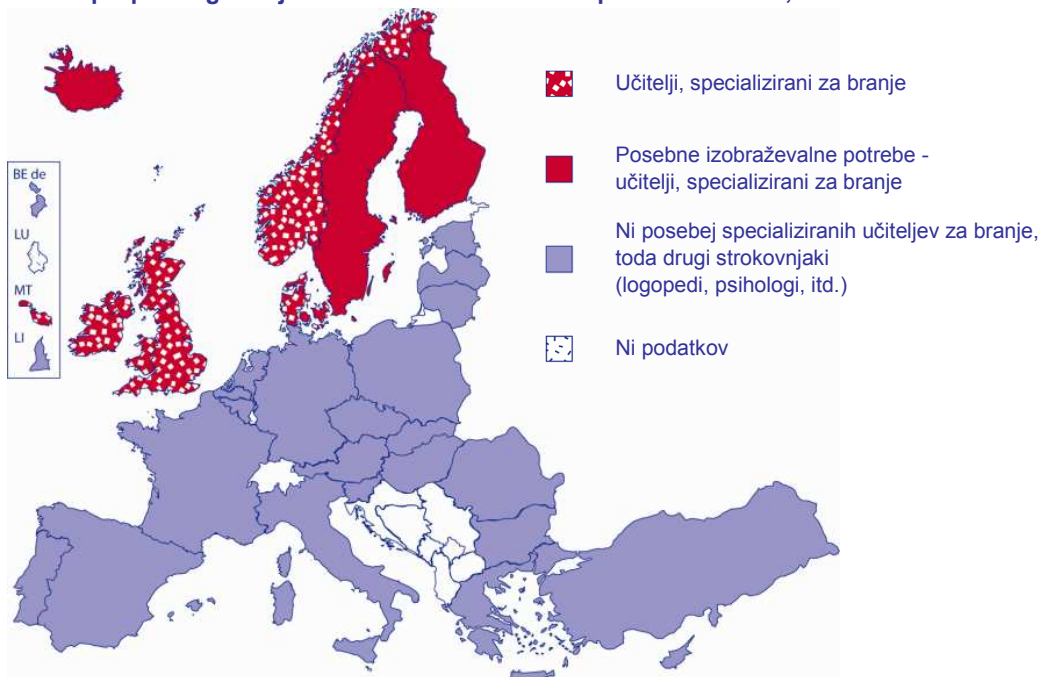
Bralnih težav se je mogoče lotiti učinkovito, če se težave ugotovijo in obravnavajo čim bolj zgodaj, če se prilagodi učno gradivo in če je učiteljem na voljo stalno strokovno izpopolnjevanje.

Intenzivno in ciljno usmerjeno izobraževanje, bodisi posameznikov ali majhnih skupin, je lahko posebej učinkovito za premagovanje bralnih težav. Vendar

pa ima le malo učiteljev priložnost, da se specializirajo na tem področju, strokovnjaki za branje, ki lahko pomagajo učiteljem v razredu, pa so na voljo le na Irskem, Malti, v Združenem kraljestvu in petih nordijskih državah.

Dolgotrajni postopki za zagotavljanje dodatne pomoči so lahko ovira pri nujenju zgodnje in učinkovite pomoči učencem z bralnimi težavami.

Razpoložljivost specialistov, ki pomagajo učiteljem, pri premagovanju bralnih težav učencev v primarnih šolah, 2009/10

Vir: Eurydice.

Specialisti za branje v razredu

Specialisti za branje v tistih državah, v katerih jih imajo na razpolago, nudijo različne vrste pomoči, povezane z vrednotenjem, z zagotavljanjem dodatne in usmerjene podpore otrokom oziroma s svetovanjem učiteljem in staršem o ustreznih metodah in materialih.

- V **Združenem kraljestvu (Anglija)**, so predmetni učitelji, ki delujejo v okviru "Reševanja branja", zgodnje pomoči za pismenost, usposobljeni za prepoznavanje težav pri pismenosti pri otrocih novincih ter za oblikovanje in izvajanje individualizirane intenzivne pomoči, ki otrokom omogoča, da dohitijo svoje vrstnike.
- Na **Irskem** imajo učitelji, usposobljeni za "Prve korake" – pripomoček, ki temelji na raziskavah pismenosti in izvira iz Avstralije, ta je zdaj na voljo v številnih državah po vsem svetu – nudi natančna sredstva za vrednotenje in spremljanje otrokovih zmožnosti ter napredka pri branju, pisanju, izgovorjavi in govornem izražanju.
- Na **Finskem** se pedagoško osebje za posebne potrebe usposablja za bralne težave v okviru obveznega programa. Pomagajo učiteljem v razredu pri različnih nalogah: diagnosticirajo bralne zmožnosti učencev, zagotavljajo učno podporo z individualiziranimi nalogami ter prilagoditvijo časa, usmerjajo in svetujejo ter razvijajo prožno organizacijo - kot so oblikovanje prožnih skupin, hkratno poučevanje, itd.

PROMOCIJA NAJ BO BOLJ USMERJENA NA RANLJIVE SKUPINE

Promocijo branja v družbi v veliki meri podpirajo nacionalne politike in pobude. Vendar pa so te pobude usmerjene v splošno javnost in ne nujno na tiste, za katere obstaja večja verjetnost, da bodo imeli bralne težave, kot so fantje, mladi iz

prikrajšanih socialno-ekonomskih okolij ali tisti, katerih materni jezik je drugačen od učnega jezika. Poleg tega naj bodo uporabljeni materiali raznoliki kot je le mogoče, in naj vključujejo multimedijo.

Primeri držav

Aktivnosti za posebne skupine

Usmerjene so lahko na potrebe priseljenih otrok in odraslih, da se (na)učijo jezika države gostiteljice kot je to v **nemško govoreči skupnosti v Belgiji** (Multikulturelles Deutschatelier), na **Cipru** ("Promocija pismenosti") in na **Finskem** ("Bralna pismenost za odrasle priseljence"). Drugi programi so usmerjeni na družine iz nižjih socialno-ekonomskih okolij, na primer v **Franciji** (Association de la Fondation pour la Ville Étudiante), kjer študenti prostovoljci pomagajo socialno ogroženim družinam pri razvijanju kulture branja, pisanja in učenja. V podobnem programu v **Sloveniji** ("Branje za znanje in branje za zabavo"), mentorji pomagajo manj izobraženim staršem in njihovim otrokom pri razvoju pismenosti. V **Turčiji** imajo poseben program glede na spol, ki je namenjen razvijanju pismenosti deklet in žensk, ki živijo v revščini in imajo nizko stopnjo izobrazbe.

V drugih programih, se promocija branja lahko priključi priljubljenim aktivnostim, kot so "Igranje za uspeh" v **Združenem kraljestvu (Anglija)** in "SPL (Scottish Premier League) bralne zvezde" na **Škotskem**, katerih cilj je uporaba motivacijske moči športa, da se pritegne družine, ki potrebujejo pomoč pri razvijanju pismenosti v spodbudnem in prijaznem okolju.

IZOBRAŽEVANJE UČITELJEV JE BISTVENO ZA KREPITEV PRIZADEVANJ ZA BOLJŠE BRALNE ZMOŽNOSTI

Ključni vidik pri branju navodil je zmožnost učiteljev, da sprejmejo stališča raziskovalno usmerjenih praktikov o bralnih težavah. Zato učitelji potrebujejo primerno začetno izobraževanje, ki jim nudi osnovna znanja o pedagoškem raziskovanju in metodologiji. Zdi se, da je povezovanje razvoja teoretičnega znanja z izkušnjami še posebej učinkovito pri preoblikovanju prepričanj, ki so neskladna z učinkovitim poučevanjem branja, kot je pripisovanje bralnih težav le družinam iz manj

vzpodbudnih okolij. Stalni strokovni razvoj (SSR), ima tudi bistveno vlogo pri pomoči učiteljem, da sprejmejo raziskovalno usmerjene in premišljene prakse. Vendar pa so najbolj uspešne časovno daljše in stalne oblike strokovnega razvoja, kot so izvajanje raziskav ali mreženje, manj pogoste kot kratke enkratne delavnice ali seminarji. Ukrepi, ki jih države sprejmejo za spodbujanje udeležbe v SSR lahko vplivajo na stopnjo udeležbe v različnih oblikah SSR.

*

* *

Celotna študija

Teaching Reading in Europe: Contexts, Policies and Practices

v angleškem, francoskem in nemškem jeziku je objavljena na spletni strani Eurydice:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php

Tiskane izvode poročila lahko naročite na

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Vse publikacije Eurydice so brezplačno dosegljive

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>